

Sanden och berget *- två ingångar till Öresund*

Lagom till sommarens stora aktiviteter på Fotevikens Museum kommer detta nummer av "Marinerat" som givetvis informerar om det digra program som erbjuds alla besökare till Vikingareservatet i sommar. Läs dessutom om:

De två inloppen till Öresund är varandras motsatser, i söder sand, i norr berg; båda farliga för sjöfarten. Men däremellan finns också svåra passager med grund och förrådiska strömmar. Följ med på en historisk tillbakablick i skenet från Falsterbos och Kullens fyrlyjus.

Sidan 3

De flesta besökarna i "Vikingareservatet" vid Fotevikens Museum tappar hakan när de ser denna stora anläggning med sina gedigna och trovärdiga rekonstruktioner av tusenåriga hus. För tio år sedan gjorde några medlemmar ur föreningen SVEG ett studiebesök som skulle sätta sina spår.

Sidan 13

Marinarkeologiska sällskapet har haft sitt årligt återkommande möte, denna gång i Karlskrona. Fotevikens Museum var givetvis med.

Sidan 15

Projektet "Malmö Kogg" rullar vidare. Mängder med fakta samlas in. Läs ett axplock ur det digra skriftliga material som deltagarna själva sätter samman.

Sidan 18

Fotot visar Kullen och Skölderviken sett från den gamla allmogehamnen Grytan.

Samarbete över Östersjön

Så har vi sjösatt igen. Vår dykbåt har fått en ny motor och sökbåten är upprustad och försedd med nya "fönster" i botten för att vi torrskodda ska kunna söka efter vrak på havets botten. Vinterns aktiviteter med de två experimentella projekten Vikingareservatet och Malmö Kogg har givit många nya intressanta vinklingar på relationen mellan teori och verklighet vad gäller historien och arkeologin. Det senaste problemet av denna sort har framkommit nu när det sydgotiska huset står klart med inredning och allt. Rökungen i hörnet pyr naturligtvis ut rök hela tiden, därav namnet. Men hur vi än öppnar och stänger dörrar, sidluckor och takluckor så har vi trots allt hela tiden en stickande, kvälmande rök i huset. Vad är då fel? Levde man verkligen så här? Knappast. Hade man redan på 1100-talet skorstenar här i Norden? Frågor som är intressanta just nu.

I Malmö har varvet börjat ta form. Kölen har vi börjat sträcka och stävorna är på gång. Nu påbörjas en spännande research som rör segeltillverkning och repslagning. Det blir en del resor runt i Europa samtidigt som olika experter kommer till oss. Allt för att vi gemensamt ska kunna utveckla rätt produktionstekniker.

Vad gäller marinarkeologin har det i vinter varit en hektisk tid, inte minst med internationella kontakter. I t.ex. Tyskland har det varit en del spännande marinarkeologiska konferenser. Det händer mycket runt Östersjön som har att göra med arkeologi under vatten. Tyvärr är det rätt så tunnslätt med representanter från Sverige men Fotevikens Museum håller ställningarna vad gäller sydligaste Sverige. Senaste resan var vi tillsammans med Malmös representant för Malmö Kogg i Rostock där vi mötte postjakten

Hjorten på sin tur från Sverige till Tyskland. Det var en trött men glad besättning som med sitt skepp var ett uppskattat inslag bland moderna segelbåtar, sjöräddningen med vattenkanonen och som eskorterades i hamn av Gladan och Falken.

Den 17 maj slog vi upp dörrarna i Vikingareservatet. Skolorna hade redan tidigare börjat invadera området, nu kom busslaster med pensionärer och andra besökare. Vi har mycket nytt att visa upp, fler tält och mängder med utrustning, därtill ett helt färdiginrett 1100-tals hus. Tre nya hus är på gång uppe i Vikingareservatet denna sommar; ett litet bostadshus, en byggnad för keramikhantverkarna och så prakthuset - vårt stora gilleshus i bilat resvirke. Med två högsäten och plats för 50 sittande och ätande gäster! Mån tro att mången viking här kommer att uppleva ett eldorado med mycket flaxande av de berömda s.k. historiska vingslagen.

En liten reflektion. När man står uppe på höjden i Vikingareservatet och blickar norrut över havet, då ser man den mäktiga bron mellan Malmö och Köpenhamn. Man står i 1000-talet och blickar in i 2000-talet. På få platser kan man uppleva 2 millenium samtidigt.

Björn M Jakobsen och Lars Myrman under den fyra dagar långa marin-arkeologiska konferensen i Sassnitz i februari. Fotevikens Museum och Vellinge kommun ställde upp med fyra personer.

Måkläppens sand och Kullens sten

– två ingångar till Öresund

Av Sven Rosborn

Det är natt någon gång i juni 1839. Hittills har sommaren varit varm och stekande men just denna natt blir det ett väldigt oväder. En skonare överraskas av ovädet. Skeppet håller just på att runda Må-kläppen och Falsterborev på sin färd från Riga till Paris. Ombord på skeppet är ingen mindre än den unge Richard Wagner. Han har lämnat teaterkapellet i Riga, embarke-rat skeppet i Pillaus hamn och drabbas nu av den vrede havsguden. Wagner och de övriga ombord ser det svaga ljuset från de två lanternerna på det fast förankrade fyrskeppet – egentligen bara ett handelskepp som man hyrt och som lagts ut år 1831. Ljuset från Falsterbo fyr inne på torra land är allt för svagt för att synas denna hemska natt.

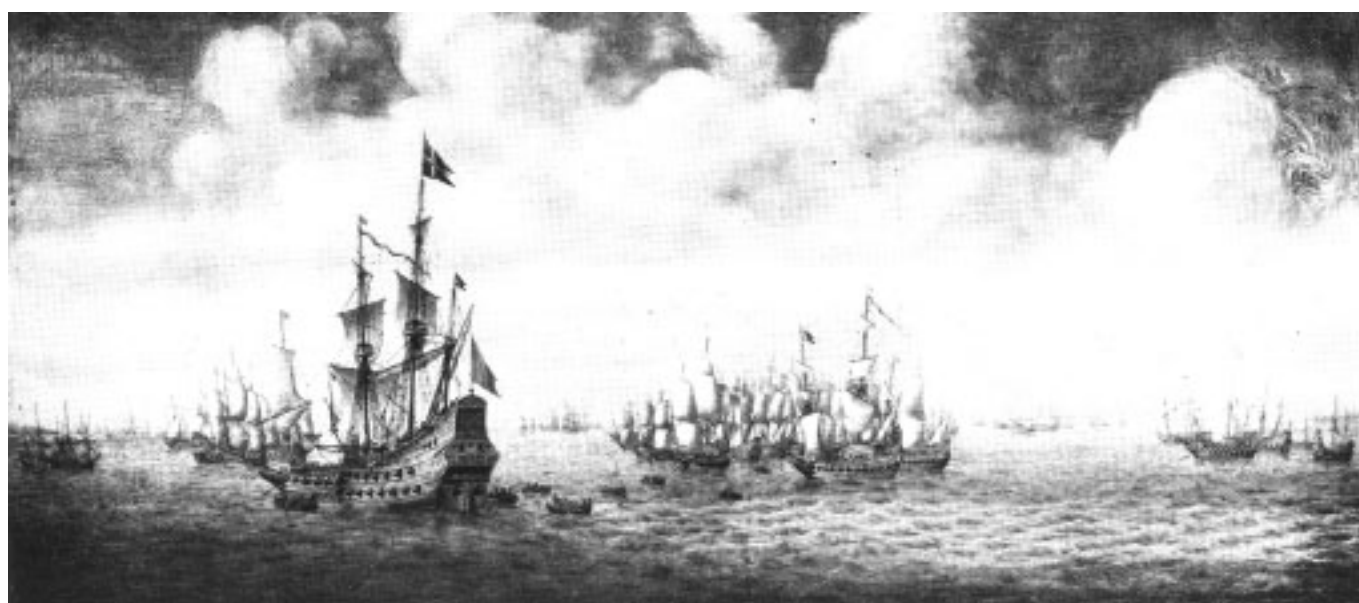
Man klarade att med stor möda runda revet och länsa upp genom Öresund.

Stormen bedarrade emellertid inte och till slut fick man söka nödhamn långt norr om Öresund. För Rickard Wagner blir skräckupplevelsen med havets dån och skeppets knirrande impulsen till att skriva enaktsoperan ”Spökskeppet” som senare kom att utvecklas till ”Den flygande Holländaren”. Kanske såg han själv spökskeppet med dess besättning av skelett flyga på sin osaliga färd över vågtopparna när han rundade Måkläppen.

Otaliga är de berättelser om kaos, bråd död och förtvivlan utmed den kust som idag framför alla andra förhärskar frihet, sol, havsbad och vila. Många var också de skepp som av misstag kommit så nära den grunda sandstranden att de fått bottenkänning men trots detta gått fria med fartyg och besättning. Förr hade man faktiskt på sjön

talesättet att ”kocken får inte sätta ärtkitteln på elden förrän Falsterborev är rundat – ty skutan kan törna och då störtar ärtkitteln över ända”. Oavsett vält eller ovält ärtgryta så vilar det en förbannelse över denna Sveriges sydligaste halvö, präglad av endast två saker – sand och vatten.

En del vill härleda namnet Skanör till Skadans ör dvs skeppsbrottens udde. Hur det nu än är med detta är vattnet utanför Falsterbohalvön en av Sveriges i särklass största skeppsskyrko-gårdar. Bara några hundra meter ut från Skanörs hamn ligger på fyra meters djup en välbevarad kogg från 1390. Några stenkast mot norr ligger ett stort fartyg från 1500-talet, fullastat med tegel som kanske skulle till Skanörs kyrka. Varje år blottar vind och sandförflyttningar nya vrak. Det var inte

Svenska flottan i södra Öresund 1565 under amiral Klas Kristersson Horn.

underligt att det i sjömannens bönbok fanns några speciella rader tillfogade: "För Falsterborev, skona oss milde Herre Gud".

Till gudomliga makters inrådan runt halvön i södra Öresund kan också räknas fyren längst ut på uddens sydspets. Dominikanerna, fattigmunkarna, hade på sina bara fötter kommit till Lund 1223 och fått ärkebiskop Andreas Sunesens tillstånd att grunda ett kloster i Lund. Föreståndaren Simon var en driftig man och strax därefter begärde han av danerkungen Valdemar Sejr att

munkarna skulle få bygga ett sjömärke för sjöfarare på Falsterbonäset. Detta är början till den medeltida fyren strax innanför Må-kläppen på den södra udden. Kungen ger också tillstånd till munkarna att få hugga behörlig ved i rikets skogar, vilket visar att på

sjömärket funnits en ständigt brinnande varningseld.

Redan den äldsta fyren kan ha varit i form av en vippfyr, ungefär som en balansvåg. På en hög mast har man satt en vippbjälke på vars ena sida det hängde en järnkorg med elden i. När bränsle skulle fyllas på lät man bara korgen sjunka till marken. År 1635 restes en ny fyr, även denna av vippkonstruktion. Den nya fyren var konstruerad för stenkol som nu börjat användas. En uppgift från 1700-talet berättar att glödkorgen, som rymde fem liter stenkol, i blåsväder måste påfyllas sex gånger i timmen. Under eldningsäsongen från augusti till maj brändes totalt ca 600 tunnor stenkol. Den 23 juni 1749 inspekterade ingen mindre än Carl Linné konstruktionen:

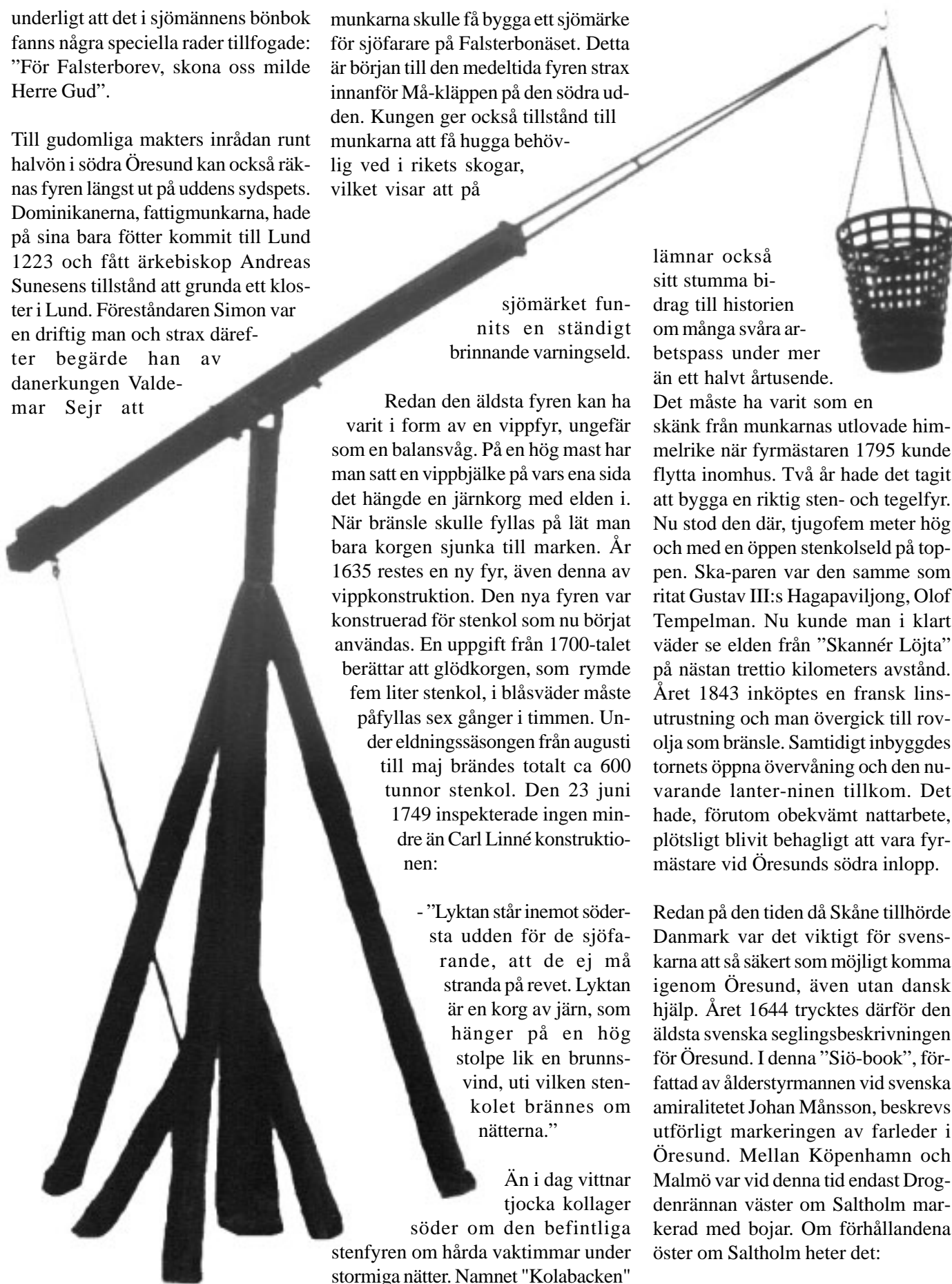
- "Lyktan står inemot södersta udden för de sjöfarande, att de ej må stranda på revet. Lyktan är en korg av järn, som hänger på en hög stolpe lik en brunnsvind, uti vilken stenkolet brännes om nätterna."

Än i dag vittnar tjocka kollager söder om den befintliga stenfyren om hårda vaktimmar under stormiga nätter. Namnet "Kolabacken"

lämnar också sitt stumma bidrag till historien om många svåra arbetspass under mer än ett halvt årtusende.

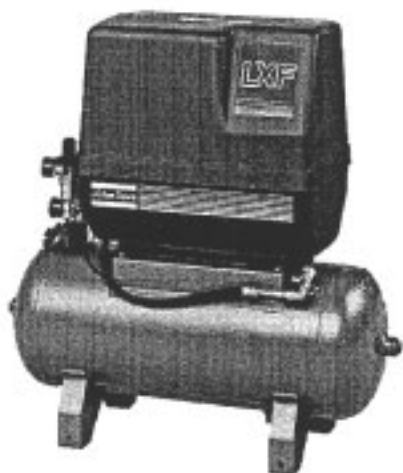
Det måste ha varit som en skänk från munkarnas utlovade himmelrike när fyrmästaren 1795 kunde flytta inomhus. Två år hade det tagit att bygga en riktig sten- och tegelfyr. Nu stod den där, tjugofem meter hög och med en öppen stenkolseld på toppen. Ska-paren var den samme som ritat Gustav III:s Hagapaviljong, Olof Tempelman. Nu kunde man i klart väder se elden från "Skannér Löjta" på nästan trettio kilometers avstånd. Året 1843 inköptes en fransk linsutrustning och man övergick till rovolja som bränsle. Samtidigt inbyggdes tornets öppna övervåning och den nuvarande lanterninen tillkom. Det hade, förutom obekvämt nattarbete, plötsligt blivit behagligt att vara fyrmästare vid Öresunds södra inlopp.

Redan på den tiden då Skåne tillhörde Danmark var det viktigt för svenskarna att så säkert som möjligt komma igenom Öresund, även utan dansk hjälp. Året 1644 trycktes därför den äldsta svenska seglingsbeskrivningen för Öresund. I denna "Siö-book", författad av ålderstyrmannen vid svenska amiralitetet Johan Månsson, beskrevs utförligt markeringen av farleder i Öresund. Mellan Köpenhamn och Malmö var vid denna tid endast Drogdenrännan väster om Saltholm markerad med bojar. Om förhållandena öster om Saltholm heter det:

Ren, tyst och oljefri

LXF

Oljefri tryckluft för känsliga applikationer

Atlas Copco

Atlas Copco Compressor AB
131 82 NACKA
Tel 08-743 90 00

THE DOCUMENT COMPANY XEROX

- Världsledande inom
- Analoga kopiatorer
  - Digitala kopiatorer
  - Färgkopiatorer
  - Laserskrivare
  - Produktionssystem

040-671 85 00

Vellingeblomman Wäxthusbutik

Så mycket mer än
bara växter

Öppet alla dagar i veckan
hela året

Falsterbovägen 24 040-420696
235 91 VELLINGE

Widtsköfle AB

Carl-Georg Stjernswärd
Vittskövlevägen 107-2
279 91 Vittskövle

Tel:044-35 30 28

Byggnaden är en fyrårig borg, byggd på
1550-talet, av Jens Brahe

Byggnaden är Skånes ståtligaste renässanslott
och är mycket sevärt.

Nils Holgersson har besökt slottet enligt sagan.

Järnplogen introducerades av Widtsköfle gods.

Idag är huvudnäringen skogsbruk och grisuppfödning.

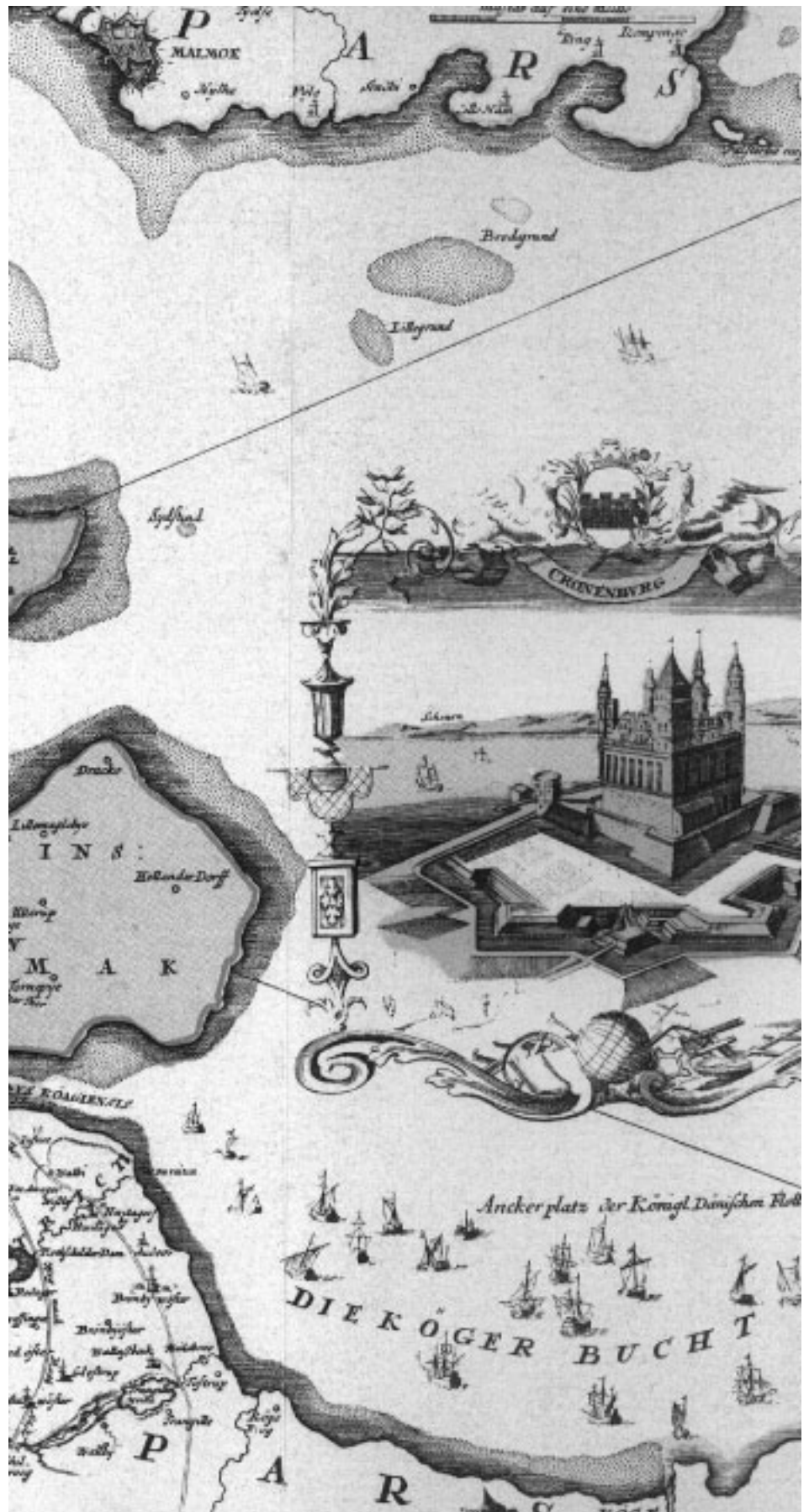

Lagerstedt & Krantz AB

Öster om Saltholmen är ock ett djup åt Malmö, vilken stad ligger på Sconen, halvtredje mil östan för Saltholmen. Mellan Malmö och Saltholm får man ock löpa åt Landskrona, samma ledes åt Helsingör med små skepp, dock icke mycket brukligt för de ref, som skjuta av Saltholmen och kalkugnen vid Malmö.” Kalkugnen vid Malmö var på den tiden den kalkugn där i dag färje-läget i Limhamn är beläget.

Flintrännen mellan Malmö och Saltholm var i hög grad avskydd av skeppare som inte gärna tog några risker. Den svenska riksamiralen Ryning försökte t.ex. med sin flotta 1645 stänga av farvattnen mellan Malmö och Köpenhamn. Efter stor tvekan sände riksamiralen endast sådana fartyg som saknade större djupgående in mot Malmö och Lomma. Samma år som Skåne och Malmö genom freden i Roskilde blivit svenska, dvs 1658, fick malmöborna dyrt erfarva vad de grunda vattnen kring Flintrännen kunde ställa till med. Man förberedde en kupp i staden för att kasta ut de svenska inkräkarna. Den danske kungen tyckte naturligtvis att planen var lysande och sände trupptransportskepp från Köpenhamn till Limhamn. Dessa gick, trots lots, på grund utanför Saltholm. Hade inte lotsen, troligtvis från Dragör, varit försumlig, klan- tig och kanske onycter är det inte omöjligt att Malmö och Skåne i dag regerats av en drottning. Fast, en kung går ju lika bra att ha som regent!

Sverige har rykte om sig att vara bland Europas tidigaste länder med ett väl fungerande lantmäteri. På land tjänade detta två syften, dels fick man en klar bild av hur stora böndernas ägor var så att de kunde beskattas maximalt, dels ville man ha bra kartor för sin krigsmakt. För att flottan skulle kunna segla säkert fordrades detaljerade sjökort. Styrmandirektören Peter Gedda i Karlskrona gav därför åren 1694-1695 ut flera sjökort för de nordiska vattnen, bl.a. över Öresund. Detta ar-

Johann Baptista Homann gjorde i början av 1700-talet ett kopparstick av Öresund vilket här visas i detalj. Norr till vänster på kartan.

SCANIA

UVS Trafikutbildning

bete kännetecknades trots detaljrikedom av många glömda grund och skär och så sent som år 1737, då lotsdirektören Nils Strömcronas sjökort över Öresund kom ut, fanns det stora brister hos kartorna.

Nio år senare trycktes en ny seglingsbeskrivning genom Öresund. Redan i titeln till detta officiella tryck märker man ett sällsynt exempel på att även svenska byråkrater, då som nu, faktiskt kunde lyckas skämta till det. Boken bär nämligen det minst sagt besynnerliga namnet "Johan Månssons uplifwade aska". Att gå genom Flint-rännan avråds med stor bestämdhet i boken p.g.a. de förrådiska grund som finns utmed denna djupled.

Lotsar i Öresund fanns redan på 1600-talet. Drogdenrännan mellan Själland och Saltholm var den sedan urminnes tider säkraste genomfartsleden och det var därför också i Dragör som de flesta

lotsarna fanns. Dragör fick året 1684 kungligt danskt privilegium på ensamrätt att lotsa skepp söderifrån genom Öresund. Denna lotsning var en omfattande verksamhet. Inte mindre än ett 60-tal lotsar fanns i staden när det som bäst begav sig. Särskilt på hösten var det trängsel bland alla de skepp som låg och väntade på att nordvästen skulle slå över till sydväst. Att kryssa i den smala djuprännan mellan Amager och Saltholm var nämligen inte tillrådligt eftersom det här fanns många farliga passager. Det är också nu som många av Dragörs hus får sina små verander eller utkiksrum på takåsarna, s.k. "kikkenborg", som än i dag i hög grad finns kvar. Från taken spejade man efter skepp som behövde lotsassistans.

Året 1872 bildades i Malmö "Öresunds Lotssällskap" med tillgång till en privat lotskutter. Med denna gick man långt ut till havs och fick på

så sätt första "tjing" på lotsuppdragen, något som danskarna givetvis inte gillade. Nu blev det åter "krig" mellan svenskar och danskar. Den 17 maj 1873 utfärdade den danska regeringen en förordning att polis fick gripa vilken person som helst som lotsade fartyg genom sundet utan att vara anställd vid danska lotsverket. Danskarna började arrestera svenska privata lotsar utan att ha rätt därtill, givetvis inte utan bråk. Speciellt en lots, Store Petter från Viken, kunde ingen dansk rå på, inte ens om det var danska poliser. När de ville visitera honom slog han näven i bordet så att ekskivan sprack varpå han visade upp sin börs med de stolta orden: – "Här är lotspenningarna och lotssedeln – ta dem den som kan!"

Situationen var ohållbar. Efter ett kort "krig" slöts fred i augusti samma år. I Köpenhamn undertecknades ett fördrag mellan Danmark och Sverige. Danskarna skulle i framtiden ha lots-

Detta är en av de äldsta kända bilderna av Kullaberg med sin fyr. Det är en holländare som 1615 ingick i en fredsdelegation till Ryssland som tecknat berget när man passerade. Själva kopparsticket är sedan graverat av Simon Frisius.

rätten i Drogdenrännan och svenskarna i den mellan Saltholm och Skåne befintliga Flintrännen. Man markerade vid denna tid dessutom Flintrännen med utläggandet av Kalkgrundets fyrskepp.

Om Öresund är präglad av sand i sin södra del är det massiva berget påtagligt i norr. Kullaberg var ett gissel för sjöfararna. Först 1560 vaknar emellertid kungen och befäller sin länsman i Ålborg i Jylland – efter det att sjöfarande klagat – att sätta upp en ”fyrpanna” på ön Anholt i Kattegatt och en på Kullen. Redan i december samma år gjordes en detaljbeskrivning av konstruktionen. Den skulle vara som en ”papegøie” så att vedelden i sin järnkorg kunde halas ner, åter fyllas på och hissas på nytt. Höjden över mark skulle vara ca 12 meter. Redan tre år senare byggde man emellertid ett stentorn som fyr på Kullaberg. Varje natt från Midfaste (12 mars) till S:t Mortensdag skulle fyrmästaren se till att lyktan tändes med 12 nya talgljus varje kväll. Talgljusen skulle vara så stora att de räckte hela natten. Uppgiften är intressant eftersom den visar att man under dessa år tydligen inte hade öppen kol- eller vedeld i tornet. Året 1572 berättas också att fyrmästaren skulle ha tillgång till lysande

lykter varje natt i tornet. Kanske var ljuseffekten inte tillräcklig. I varje fall startade snart ett klagande från sjöfarande av sällan skådat slag. Den stackars kungen överöstes av irriterade brev om att Kullen inte varit tänd nattetid. Och så fortsatte det – år efter år.

För att ha personal tillgänglig nära fyren gav kungen den närbelägna Kullagården som bostad till fyrmästaren. Snart blev en känd skåning högste fyrmästare. Tykko Brahe hade 1576 fått Ven som förläning av Frederik II. Ett år senare fick han fyrmästaruppdraget på Kullen med den förmånen att han fritt fick ta så mycket virke från Kullaberg som han behövde till den skogsfattiga ön mitt i sundet.

Om nu majestätet trodde sig ha löst problemet med fyren vid inloppet till Öresund misstog han sig rejält. Vad brydde sig Tykko Brahe om en fänig lampa när han var igång med att bygga Europas främsta observatorium!

Eftersom Tykko Brahe stod i gunst hos Frederik II resulterade emellertid de många klagomålen endast i varningar. Annat blev det när kungen dog och förmyndarregeringen tog över. Det verkar som astronomen i varje fall lyckats bygga ett nytt stentorn som er-

sättning för den första, miserabelt byggda fyren.

Året 1571 upptäckte bergmästaren Melchior Huscher, som för resten var fyrmästare på Kullen under en kort tid, stenkolkorr om Helsingborg. I och med denna upptäckt började strax brytningen av denna värdefulla naturtillgång. Snart började också tungt lastade vagnar med stenkolk leta sig väg upp till fyren på toppen av Kullaberg. Kolen var dock av sådan kvalitet att den gav mycket lite ljus varför importerad stenkolk av högre kvalitet erfordrades. Detta ledde bl.a. till en affär som 1726 gav eko ända upp i svenska riksdagen. Handelsmannen Erasmus Clefwe hade med förmånlig ersättning fått rätten till eldningen på Kullen. Tjänsten missbrukades och ofta låg Kullen mörk på nätterna. Clefwe försvarade sig med att kolet inte kunnat importeras i så stor mängd som erfordrades varför man eldat med ved istället. Tro det? Skandalen blev ett faktum när det uppdagades att den gode handelsmannen samtidigt hade intressen i ett företag som bärgade förlista skepp utmed Skånes kust.

Året 1754 beskrivs fyren på Kullaberg på följande sätt:

”Men vi, som uppehålla oss på Brunnby område, lockas liksom till ett mycket högt utsiktstorn på själva klippudden Kullen, vars högsta topp är 33 steg eller 15 alnar hög ovanför fyrens mur. På fyra mycket höga järnmaster reser sig en väldig lykta, som nattetid visar vägen för de seglande. Men i denna lykta eller rättare ugn antändes icke något trä, utan blott stenkolk, levererat från England. Här åtgår årligen 800 tunnor kol. Kostnaderna gälda de sjöfarande själva. En be-stämmd penningssumma skall av varje förbiseglade båt betalas i Helsingör för att sedan överlämnas till en svensk kommissarie.”

Kullens fyr året 1863. Tecknaren Christian Blache besökte platsen och bilden publicerades i Danske Illustreret Tidende

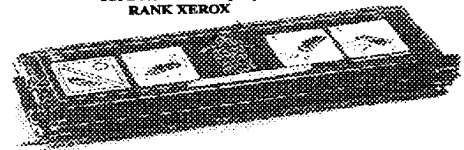

Josty AB

Xerox X-tra

The Document Company
RANK XEROX

XEROX TONERKASSETTER GER DIG KVALITET IN I MINSTA DETALJ

Miljövänligt. Alla Xerox Tonerkassetter är märkta med den nordiska miljömärkningen 'Svanen'. För att spara naturen refabriceras Xerox Tonerkassetter under strängt kontrollerade former.

Returhantering. Alla Xerox Tonerkassetter kan återsändas gratis vid försändelser om minst 2 förpackningar per gång. Under 1994 mottog och återvann Rank Xerox 400 000 förbrukade tonerkassetter i Europa.

Ring 08-795 16 20 eller faxa 08-795 12 70

031-776 80 90

031-776 80 95

040-611 72 65

040-671 85 30

Xerox X-tra 163 87 Stockholm

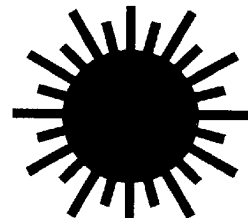
Box 254 431 23 Mölndal

VI ÄR FADDRAR TILL VISTHUSET

Hedbergs

VI ÄR FADDRAR TILL SMEDJAN

LASERSTANS

AB Laserstans

Fabriksgatan, 235 32 Vellinge.

Telefon 040/42 07 40. Telefax 040/42 14 09

Vecka 22

**Allmänt veckotema: Skeppsbygge, brickbands-
vävning.**

31 maj-4 juni röker vi fisk och garvar skinn.

Instruktörer: Jan Kristensson/Bengt Fredriksson.

5-6 juni hålls helgkurs i tovning.

Instruktör: Agneta Isaksson.

Vecka 24

**Allmänt veckotema: Vikingaskeppssegling samt
matlagning på vikingatida sätt.**

14-18 juni arbetar vi med skeppsbygge.

Instruktör: Jan Mellring.

14-18 juni tillverkar vi säckpipa.

Instruktör: Bengt Sundberg.

VIKINGAR VID FOTEVIKEN

Sommarprogrammet

Vecka 23

Allmänt veckotema: Musik och sägner.

12 juni berättar Jerker Fahlström sagor och sägner.

I samarbete med Kulturforum.

13 juni framför Ars ultima musik från dåtiden.

I samarbete med Kulturforum.

12-13 juni En helg fylld av dramatik:

Träningsläger för vikingakrigare

De kommer från hela norra Europa, de bästa vikinga-
krigare som står att finna i dag. Under en helg lär
man ut dåtida krigskonst. Även om det ofta ser far-
ligt ut är det duktiga stuntmän som agerar. Tränings-
lägret omfattar fighting, bågskytte, yxkastning och
glimabrottning för internationella vikingar. Besökare
är välkomna att titta på.

12 juni: ”Slaget vid Foteviken”

Stor kvällsshow till minne av det stora slaget året
1134. En kväll som bara måste upplevas.

16-17 juni har vi uppvisning i fårvallning.

I samarbete med Kulturforum.

Instruktör: Susanne Johannesson.

19-20 juni hålls helgkurs i segling av vikingaskepp.

Instruktör: Bo Jörgen Nielsen.

19-20 juni hålls helgkurs i vikingatida matlagning.

Instruktör: Bo Albrechtsson.

Vecka 25

**Allmänt veckotema: Bronsgjutning och vikinga-
tida matlagning.**

21-23 juni tillverkar vi laggkärl.

Instruktör: Kim Hildebrandt.

SYDBRAND

TOMELILLA BRYGGARIN

Vecka 26

Allmänt veckotema: Gjutning av bronsföremål och keramik tillverkning.

30 juni-1 juli hålls kurs i glaspärltillverkning.

Instruktör: Palle Dybdahl.

3-4 juli hålls helgkurser i keramikframställning och i bronsgjutning.

Instruktörer: Leif Nilsson och Ken Ravn.

Vikingamarknad

Helgen den 2-4 juli hålls i Vikingareservatet Sveriges största internationella vikingamarknad med lekar och tävlingar!

Trehundra vikingar från hela världen kommer under en helg att vara tillsammans i Vikingareservatet på Fotevikens Museum. Missa inte denna begivenhet. En upplevelse för både ung som gammal.

Vecka 27

6-8 juli lär vi oss om dåtida djur, hushållsprodukter samt kryddor.

Instruktör: Karin Nilsson.

8-9 juli har vi uppvisning i fårvallning.

I samarbete med Kulturforum.

Instruktör: Susanne Johannesson.

Vecka 28

Allmänt veckotema: Skomakeri och träsnideri.

13-16 juli syr vi skor och gör läderprodukter.

Instruktör: Erik Zehmke.

17-18 juli hålls helgkurs i äldre träsnideriteknik.

Instruktör: Povilas Tamulionis.

17-18 juli blir det gyckel och spektakel med Robert Dahlström. I samarbete med Kulturforum.

Vecka 29

21-23 juli arbetar vi med korgflätning.

24-25 juli hålls helgkurs i korgflätning

Instruktör: Staffan Låke.

Vecka 30

27-30 juli smider vi på gammalt sätt.

31 juli-1 aug hålls helgkurs i smide.

Instruktör: Paul Riis.

31 juli-1 aug hålls helgkurs i bågskytte.

I samarbete med Kulturforum.

Instruktör: Lennart Nilsson.

Vecka 31

3-5 aug väver vi med äldre tekniker.

Instruktör: Karin Albrechtsson.

7-8 aug hålls helgkurs i vävning.

Vecka 32

10-15 aug blir det tjärbränning.

11-12 aug har vi uppvisning i fårvallning.

Instruktör: Susanne Johannesson.

14-15 sker uppvisning av Islandshästar.

I samarbete med Kulturforum.

Instruktör: Eva Wallenius.

Vecka 33

21 aug Historisk cykelfärd på Näset med Sven Rosborn. Var låg den vikingatida krigshamnen och var finns Skånes största järnåldersgravfält m.m.

I samarbete med Kulturforum.

Vecka 34

23-27 aug arbetas det med tunnbindning.

Instruktör: Johan Thorslund.

Välkommen till

Toppen!

Storbutiker med manuell betjäning i:

- Delikatessavd.
- Ostavd.
- Fiskavd.
- Bröдавd.

SERVICE! KVALITÉ! TRIVSEL! LÅGA PRISER!

Toppen!

VELLINGE
ÖPPET: 9 - 19
ALLA DAGAR!

HÖLLVIKEN
ÖPPET: Mån - Fre 9 - 20,
Lör 9 - 17, Sön 11 - 17

VI ÄR FADDRAR TILL
SYDGÖTISKA HUSET

AB METALLMEKAN
Box 63, 235 21 VELLINGE
Tel. 040-42 20 40, Fax 42 25 64

Ett golv från Tarkett -
Grunden för all inredning

Försäljningscenter:

Tarkett Svenska Försäljnings AB
Box 4538, 191 04 SOLLENTUNA
Tel 08-625 15 70, Fax 08-96 62 83

Exportförsäljning samt
produktionsanläggning:

Tarkett AB
372 81 Ronneby
Tel 0457-710 00
Fax 0457-714 98

Tarkett

Exportförsäljning samt
produktionsanläggning:

Tarkett AB
297 89 Hånsjö
Tel 046-25 80 00
Fax 046-638 90

TRELLEBORG INDUSTRI AB
0411 - 67940

 Nordsjö

STARKA

Det är en kall och blåsig aprildag. Jag sitter på vallen och tittar ut över Fotevikens Vikingareservat. Området ligger öde och husen är tillbommade. Om en dryg månad ska området leva upp och befolkas av vikingar och besökare. Jag tänker på hur mycket arbete och forskning som ligger bakom dessa rekonstruerade hus, på det spännande och fantasieggande projektet att utifrån arkeologiska fynd skapa en levande forntida miljö.

Innan jag reser mig upp för att gå in i värmen kommer jag att tänka på en aprildag för drygt tio år sedan. Det var också en kall och blåsig dag. Platsen var Hög vid Lödde å och vi bevittnade inledningsskedet av ett annat rekonstruktionsbygge. Det var arkeologen Anders Ödman som startat projektet med att bygga ett vikingatida långhus.

Vid den här tiden var SVEG en helt li-ten förening bestående av Björn, Jac-kie och undertecknad med tillhörande familjer. Vår inriktning var att med filmen som medium dokumentera vikingatiden. Det var därför ett gyllene tillfälle för oss att få följa byggandet av ett vikingatida långhus. Det blev åtskilliga helger som tillbringades uppe i Hög och det fortskridande arbetet dokumenterades med video-

kameran.

Steg för steg växte huset fram. Först byggdes en träställning av kraftigt virke. De delar som skulle grävas ner hade svedjats för att stå emot röta. Väggarna flätades av vidjor som sedan lerklinades. Det som kom att do-

Tillbaka-blickar

minera huset var det stora vasstaket. I anslutning till långhuset byggdes ett mindre grophus. Förslagan utgjordes av de rester, främst i form av stolphål, som hittats vid exploateringsgrävningar inför uppförandet av ett bostadsområde i Löddeköpinge.

Under husbyggandet utövades olika former av experimentell arkeologi. Vid ett tillfälle gjordes försök med att framställa järn i en liten masugn av lera. I den varvades järnmalm och träkol, men försöket misslyckades dock. Slagg och järn ville inte skiljas åt.

En fråga som tidigt restes var hur det egentligen kunde vara att bo i ett lång-

hus. Särskilt intressant skulle det vara att testa det under ogynnsamma förhållanden dvs vid kalltinterväder. Ett sådant tillfälle yppades och vi var inte sena att anmäla vårt intresse. Det var en helg med ett helt tunt snölager och temperaturer kring noll. Två saker som vi särskilt undrade över var om huset skulle hålla en rimlig värme och om röken skulle tvinga ut oss ur huset.

Efter ett trevligt samkväm kring den öppna eldstaden i husets mitt blev det dags att knyta sig. Undertecknad och Jackie fick hundvakten, medan Björn hade blivit invald i ledningsgruppen och befriats från all vaktjänstgöring. Under vårt vaktpass kunde vi konstatera att temperaturen ute vid väggarna låg strax över noll, medan det var varmt kring elden. Röken låg tät ovanför våra huvuden, men några svårigheter att andas förelåg inte. Vikingatidens långhus saknade skorsten och rökgång. Utifrån erbjöd huset en rätt märklig syn, genom hela taket steg rökångorna upp och stod som ett moln kring byggnaden

Mer än tio år har förflutit sedan långhuset i Hög byggdes. Det blev en inspirationskälla till det fortsatta arbetet med experimentell arkeologi och levandegörandet av forna tiders levnadsvillkor.

Birger Enoksson

VI ÄR FADDRAR TILL
VÄVSTUGAN

EVERYTHING RUNS BETTER ON QUAKER STATE®

Aspenbensin för en renare miljö

Det finns ett enkelt sätt att minska farliga och illaluktande avgaser och samtidigt få en maskin som startar lättare.

Använd Aspen miljöbensin som är fri från bensen, aromater och svavel – ämnen som är skadliga för hälsa och miljö. Dessutom är bensinen helt lagringsstabil.

Aspen 2-tekt är färdigblandad med 2% helsyntetiskolja och passar tvåtaktsmotorer som tex röjsåg, mopeder och grästrimmare.

Aspen 4-tekt använder du till jordväsar, gräsklippare och andra fyrtaktsmotorer.

Aspenbensin finns hos:

Husqvarna
SKOG & TRÄDGÅRD

Se Gulv Skidorna under
Träskötersmaskiner

Aspen Petroleum AB
Sjöportvägen 2 417 64 Göteborg
Tel 031-65 87 70 Fax 031-61 21 02
E-post info@aspen.se
www.aspen.se

Allt i foto
för konsument
och yrkesbruk

FUJIFILM

Upptäck
Advanced Photo System
– framtidens fotosystem –
hos din fotohandlare!

BJURHAGEN

Under sista helgen i mars genomfördes årets upplaga av MAS-konferensen. Valet av Karlskrona som plats för konferensen måste sägas vara ett mycket gott val, för är det något som sätter sin prägel på Karlskrona så är det just den maritima historien, med mer än 300 år som bas för den svenska flottan. Örlogsstadens väl bevarade maritima miljöer har helt nyligen blivit upptagna på UNESCO:s världsarvslista, som det nionde objektet i Sverige.

För att ytterligare understryka den maritima inramningen hölls konferensen i Karlskronas nya Marinmuseum. I programmet ingick en guidad tur genom muséet som speglar flera intressanta sidor av svensk sjöhistoria. Mest spektakulär är väl den stora ljusa inglasade hallen med galjonsbilderna med utblick mot vattnet. Under rundvandringen gavs inblickar i sjöstriderna såväl från närperspektiv genom upp-

byggda skeppsmiljöer som fågelperspektiv genom modeller över avgörande sjöslag. Under byggnaden kan besökaren gå torrskodd ner i undervattensläge och beskåda ett 1700-talsvrak och få en känsla av den miljö i vilken marinarkeoletter arbetar.

Marinarkeologiska Sällskapet konferens i Karlskrona

En vandring längs med kajen utanför Marinmuseum ger en provkarta på fartyg från olika epoker. Här finns torpedbåten Spica, motortorpedbåten T38 och minsveparen Bremön tillbaka till fullriggaren Jarramas och två repliker: Aluett, en medeltida byrding och postjakten Hjorten. Den senare har i dagarna gett sig ut i sin förlagas köl-

vatten i Östersjön på väg mot Rostock.

I hörsalen gavs möjligheter för konferensdeltagarna att avnjuta föredrag som speglar olika marinarkeologiska projekt och problemställningar. Som exempel kan nämnas ett projekt som undersöker Södertörns maritima mil-

jöer under 10 000 år. Genom att bearbeta lämningar från en så lång tidsutsträckning ges en intressant jämförelse mellan hur den kustnära befolkningens levnadsförhållanden har förändrats och i hur stor omfattning det finns drag av kontinuitet.

De världsberömda galjonsbilderna i Marinmuseet i Karlskrona.

Det var också mycket intressant att få ta del av resultatet från den senaste säsongen i utgrävningarna av regalskeppet Kronan. Ett marinarkeologiskt äventyr som har pågått sedan vrakplatsen hittades 1980. Man fick en bra bild av vilket gigantiskt fyndmaterial det rör sig om. Kronan brukar ju beskrivas som en tidskapsel som ger oss möjligheter att göra resan tillbaka till 1600-talets svenska stormaktstid. Bilden av tidskapsel förstärktes ytterligare genom det fynd av en skeppskista med innehåll som bärgades förra sommaren.

Ett annat inslag var av terminologisk karaktär. I marinarkeologiska kretsar pågår en debatt om hur rekonstruktioner och repliker av skepp ska benämnas. I våra farvatten kan vi se ett ökan- de antal kopior av skepp från skilda

tider. Hur nära följer de originalen? I vilket syfte har de byggts? Det är bl.a. svaren på dessa frågor som ska avgöra hur t.ex. Aluett och Hjorten ska benämnas.

Som traditionen bjuder var det under kvällens festligheter i Marinmuséets restaurang dragning i alla de lotterier som flitigt hade sålts under dagen. I dragningarna fanns det många vinnare, men alla var nog överens om att segrare i kategorin flest tagna lotter var Fotevikens Björn M Jakobsen.

För de flesta väcker nog namnet Gåsefjärden associationer till platsen för den grundstötta ryska ubåten. Men det är också namnet på den båt som under söndagen tog deltagarna runt i skärgården kring Karlskrona. Ett bestående intryck från resan är hur väl

vald platsen för Karl XI:s örlogsbas är. Befästningsverken Kungsholmen och Drottningkärs kastell bildar ett effektivt lås för inloppet till vattnen runt Karlskrona. Staden har ju också under hela sin historia varit förskonad från anfall. Från havssidan utgör den gamla örlogsstaden en anslående syn med sina kända landmärken som exempelvis Gamla mastkranen och den långa repslagarbanan och tornet Godnatt vakande ute i fjärden.

Karlskrona har ju fått dras med det föga smickrande öknamnet Pinan, syftande på en ständigt otjänlig väderlek med motvind i alla gator. Helgen för den marinarkeologiska konferensen visade hur oförtjänt det namnet är. Det var en känsla av tidig vår i Karlskrona.

Birger Enoksson

Utanför Marinmuseum ligger det senaste tillskottet av skeppskopior, postjakten Hjorten - eller är den en replika, eller kanske en kuliss, eller ... ? Diskussionens vågor gick höga på konferensen om vad man egentligen ska kalla moderna skepp i historisk tappning.

Funderar ni på handel över Internet?

Besök:

på
www.uni-x.se
eller
falsterbo.com

Förenade X AB presenterar:

Intershop Online

Programmet för handel på Internet!

- Snabb uppstart
- Paketiösningar
- Enkel administration

Eller RING 040-47 30 50 för ett mötel

Pappers Gruppen

FADDER TILL LÅNGHUSET

LIONS
för
Samhällsansvar
och
Livskvalitet

LIONS CLUB RENG

Box 107
236 23 Höllviken
Tel 040-45 25 22

BESÖK GÄRNA LOPPIS I
JÖRGENS LADA KÄMPINGE
UDDA LÖRDAGAR 10 - 13

För säkerhets skull. Beställ boken!

Boken ger dig vägledning i frågor som rör larmanläggningar och säkerhet. Läs om installationer som spänner från enkla lägenhetslarm till säkerhets- och passersystem på Slagthuset i Malmö.

Boken kostar inget
-men du sparar mycket.

Tel 040 - 21 10 30

040 - 45 63 03

Fax 040 - 21 42 30

Box 18034,
200 32 Malmö

Godkänd av Försäkringsförbundet

Malmö Kogg

Videofilmare, lärare och en av eleverna under kursarbetet.

Projekt Malmö Kogg har som huvuduppgift att bygga några stora koggar inne i Malmö. Men för att förstå medeltiden, dvs den tidsperiod då koggar som stora lastfartyg var en realitet, måste man också sätta sig in i det småskaliga hantverket och dess betydelse för helhetsbilden. Personal vid Malmö Kogg får därför lära sig olika gamla

hantverk. I januari i år var det t.ex. en grupp som under en erfaren lärares hjälp fick göra svepkärl. Svepkärl kan sägas motsvara våra dagars förpackningar av typen plastförpackningar till mjukost, färdiglagad pizza etc. Förr i tiden var det förpackningar av trä som dominerade; konstnärligt fulländade förpackningar gjorda av tunna trä-

spån, sammanfogade av rottrådar i den s.k. svepkärlstekniken.

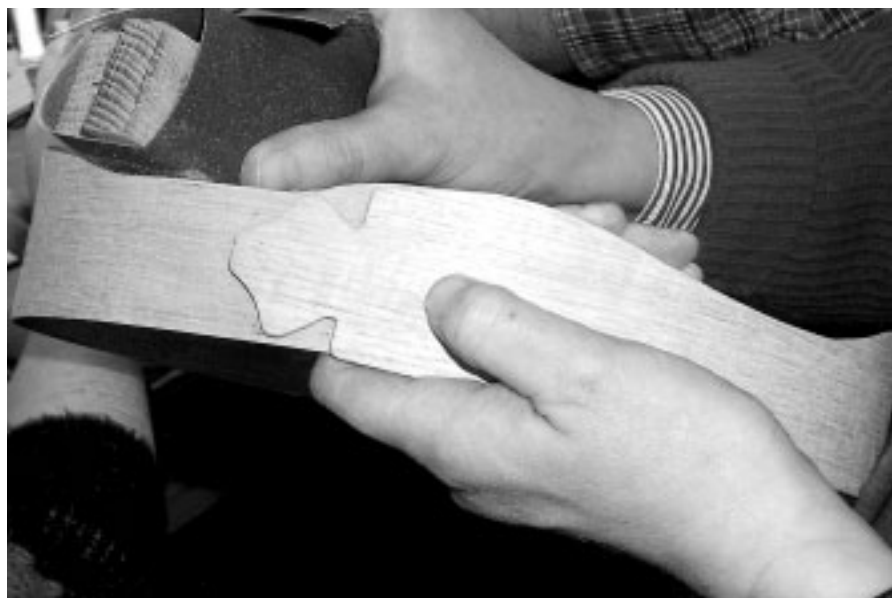
Sveptechnik har mycket gamla anor; redan under tidigaste järnålder behärskade man tekniken. Den användes för tillverkning av olika bruksföremål såsom förvaringsskrin, knäppaskar, upp-lägningsfat m.m. Knäppasken, som också kallades för knäppäska, är t.ex. att räkna som en föregångare till våra moderna väskor.

Beteckningen "svepkärl" kommer av att ett spån av lövträ, ca 3 mm tjockt, sveps om en trämall som är rund eller oval. Enligt ursprunglig teknik klövs svepspånorna med hjälp av yxa och kniv längs med ådringarna av väl utvalda, rakvuxna och kvistfria stammar. I dag kan vi istället för handverktyg använda maskiner för att såga och/el-

ler fräsa ut svepspånor. Annars skiljer sig inte den moderna sveptechniken ifrån den gamla när det är tal om arbetsgången.

Till bottenplatta och lock kan de flesta lövträsorter användas. För att få en bra sammanhållning använder man ca 3 mm tjocka björkrötter eller också rötter av gran. Rötterna delas i längdriktningen och skrapas jämna med kniv. De får sedan ligga i vatten minst en halv timme innan man börjar använda dem som grov sytråd.

The Winning Team

Nu över 370 segrar inom FORMEL 1

EAGLE F1
by Goodyear
Superdäck utvecklat från regndäcken för Formel 1 med enorma vägegenskaper.

EAGLE TOURING
by Goodyear
Mycket tyst och bekvämt högprestandadäck

GOODYEAR - The Winning Team

VI HÅLLER SYDSVERIGE RULLANDE

HOS OSS KAN DU ALLTID SE OCH PROVKÖRA SENASTE NYTT FRÅN VOLVO OCH RENAULT
Välkommen till Sydsveriges största bilvaruhus - med allt under samma tak

VOLVO RENAULT

Jägersro 040-31 10 00, Lund 046-18 18 00, Trelleborg 0410-547 00

Vikingamarknaden 1998 är en cd-rom-skiva om den stora vikingamarknaden på Fotevikens Museum sommaren 1998. Pris 45:-.
Beställes via telefon 040 - 45 68 40.

Om vikingarna haft möjlighet hade dom säkert hämtat hem högklassig plywood från såväl Vinland som Gårdarrike.

Nu gör vi det istället!

WIWOOD
PROFFS PÅ SKIVOR - FÖR BYGGE & INDUSTRI

Våra skivor finns hos alla kreativa bygghandlare

Så är det åter dags för en stor skånsk vikingahelg, den 2-4 juli. Evenemanget blir troligtvis årets största i sitt slag i Sverige. På fredagen hålls förmarknad hela dagen. På lördag är det marknad mellan 10-18 och på söndag mellan 11-16. En mängd spännande tävlingar kommer också att hållas, se nedan.

Vikingamarknad på Fotevikens Museum

Lördag:

10.00 Ting för hövdingar och folket
11.00 Bågskyttetävling
12.00 Det stora vattenloppet Vikingaruset
13.00 Fightertävling, uttagning
15.00 Dragkamp
16.00 Yxkastning

Söndag:

11.00 Stångstötning
12.00 Bågskyttetävlingen "Kung Haralds pil"
13.00 Fightertävling
14.00 Rövkrokstävling
15.00 Hövdingarna utser årets Foteviking

FOTEVIKENS MUSEUM

Box 82, 236 22 Höllviken

Tel: 040-456840 Fax: 040-455507

info@foteviken.se www.foteviken.se

Ansvarig utgivare:

Sven Rosborn

ISSN 1401-2685